

Przodkowie Adama Mickiewicza – rodzina Anny z Orzeszków Majewskiej

Dariusz Kukuć

DARIUSZ KUKUĆ Łódź

**PRZODKOWIE ADAMA MICKIEWICZA – RODZINA ANNY
Z ORZESZKÓW MAJEWSKIEJ**

Odbiorcom kultury nazwisko Orzeszko w sposób bezwarunkowy kojarzy się natychmiast z Elizą z Pawłowskich *1 voto* Orzeszko, *2 voto* Nahorska, szeroko znaną w kręgach czytelniczych pod żeńską formą nazwiska swego pierwszego męża. Raczej jedynie mickiewiczolodzy mają świadomość, iż z rodziny Orzeszków wywodziła się również babka wieszczka, która zawarłszy związek małżeński z Mateuszem, została Majewska. W polskiej tradycji genealogicznej, wciąż uwikłanej w patrylinearność jako wskaźnik dominujący, panuje zwyczaj poszukiwania przodków przede wszystkim w linii męskiej, tak jakby koneksje po kądzieli były mniej istotne. Faktycznie, dużo trudniej je prześledzić i ustalić, szczególnie w sytuacji migracji rodzin w inne rejony kraju. W przypadku przodków poety całkiem zadowalająco zostały wyświetlone powiązania rodzinne pomiędzy kolejnymi pokoleniami rodziny Mickiewiczów. W ostatnim czasie badacze dookreślili również, choć z dość krótką perspektywą wsteczną, sztafetę pokoleniową rodziny Majewskich. W ogóle natomiast nie mają żadnych opracowań linie żeńskie Mickiewiczowskich antenatów z pokolenia dziadków – zarówno rodziny Pękalskich, jak i Orzeszków¹. Zamierzeniem tego artykułu, pierwszego z serii poświęconej przodkom wieszczka², jest zapewnienie luki informacyjnej odnośnie do rodziny babki Adama Mickiewicza ze strony matki, czyli A n n y³ z Orzeszków Majewskiej. Przedmiotem opisu zatem będą zarówno powiązania rodzinne A n n y Orzeszkówny z jej ascendentami, jak i sytuacja bytowo-rodzinna po zawarciu małżeństwa z Mateuszem Majewskim.

Projekcja wstępna

Rudymenatnych wiadomości o rodzinie Orzeszków dostarczają herbarze, z których *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej* Seweryna Uruskiego w następujący sposób ujmuje powiązania poety z tym rodem:

Teofil, dziedzic na Falatyczach, elektor 1669 r. z ziemi mielnickiej, zaślubił Maryannę Sistrzewi-towską, i z niej miał syna Antoniego, podstolego i podstarostę pińskiego 1707 r., elektora 1733 r. z wo-

¹ Taki stan rzeczy unaocznia kompendium *Mickiewicz. Encyklopedia* J. M. Rymkiewicza, D. Siwickiej, A. Witkowskiej, M. Zielińskiej (Warszawa 2001), w którym zabrakło haseł poświęconych wspomnianym rodzinom. Zob. też M. Piechota, J. Lyszczyzna, *Słownik mickiewiczowski*. Katowice 2000.

² W przygotowaniu artykuły dotyczące rodzin Majewskich i Pękalskich.

³ Wyróżnienie imion (również w cytatach) zastosowano w odniesieniu do Anny z Orzeszków Majewskiej, jej dzieci i udokumentowanych lub uprawdopodobnionych krewnych, członków rodziny Orzeszków.

jew. mściślawskiego, sędziego ziemskiego pińskiego, po którym z Maryanny Wierzbickiej synowie, Antoni i Franciszek.

Antoni, dziedzic Ciepieżyńca i Rybczyńca, wojski i pisarz ziemski słonimski 1743 r., starosta ostrzyński, poseł pow. pińskiego 1764 r., ostatnio marszałek piński, z żony Teresy Ledóchowskiej pozostawił córkę *Barbarę* Mickiewiczową i synów: Benedykta, szambelana królewskiego 1779 r., Józefa, Kazimierza, podkomorzego królewskiego 1783 r., i Michała⁴.

Już na pierwszy rzut oka widać, iż autorzy zestawienia tak bardzo chcieli wykazać pokrewieństwo matki Mickiewicza z konkretną gałęzią rodu Orzeszków, że zrobili to z naiwną niedbałością, „zapominając” wprowadzić jedno pokolenie pomiędzy Antonim Orzeszką i jego żoną Teresą z Ledóchowskich a *Barbarą* z Majewskich Mickiewiczową. To „brakujące ogniwo” w herbarzu to właśnie babka poety – *Anna* Orzeszkówna. Już sam fakt tak niedbałej notaty każe zadać pytanie o wiarygodność informacji. Dochodzi do tego świadomość, iż takie zestawienia prezentują jedynie pewną wizję genealogiczną konkretnego rodu, na którą składają się w jakiejś mierze ustalenia heraldyków, ale także i ich domniemania, spajające wywód w dość wiarygodną całość. Dobrane proporcje mogą w przypadku rozmaitych rodów znacznie się różnić, odzwierciedlając niejednokrotnie bardziej chęci i założenia koncepcyjne niż możliwości realizacji danego wątku genealogicznego, niekoniecznie przy tym podążając w kierunku rzeczywistych powiązań rodzinnych. Toteż tego typu materiały należy z reguły traktować jako bazę wyjściową do właściwych poszukiwań, ze świadomością, iż uzyskane rezultaty nie muszą pozostawać w zgodności ze stanem utrwalonym w konkretnym herbarzu. W tym przypadku, uzupełniając *lapsus* genealogiczny Uruskiego i jego współpracowników, można by założyć na początek, iż wymienieni rzekomi bracia *Barbary* z Majewskich Mickiewiczowej (czyli Benedykt, Józef, Kazimierz i Michał) to w istocie rodzeństwo *Anny* Orzeszkówny⁵. Dzięki tej prostej poprawce otrzymujemy pewien projekt wyjściowy – będzie można z nim porównać wyniki poszukiwań uzyskane z zupełnie innych źródeł historycznych niż te, które zwykle stanowiły podstawę tworzenia podobnych zestawień pokoleniowych.

Nieznani przodkowie, krewni i powinowaci Adama Mickiewicza

W Archiwum Młynowskim Chodkiewiczów znajduje się dokument opisujący stan prawny pewnej nadniemeńskiej posiadłości z połowy XVIII wieku. 14 V 1760 w siedzibie magdeburgii nieświeskiej sporządzono akt przyznania prawa zastawnego na

⁴ *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*. Oprac. S. Uruski, przy współudz. A. A. Kosińskiego. Uzupełn. A. Włodarski. T. 13. Warszawa 1916, s. 25. Pisowni nie zmodernizowano.

⁵ Niektórzy autorzy, niezbyt przywiązując wagę do stanu faktycznego ustaleń, przedwcześnie dopatrują się istnienia koligacji rodzinnych babki Mickiewicza z mężem Elizy Orzeszkowej. Stąd też stwierdzenia typu: „Orzeszkowie z linii »zakocielskiej«, prawdopodobnie spokrewnieni z rodziną przez babkę poety, *Annę* Majewską ur. Orzeszko”, „Majewscy byli »niezawodnie« spokrewnieni z zakocielską linią Orzeszków” (E. K. Kossak, *Rodzina M.* Warszawa 1991, s. 523, 475) czy „Babka poety nazywała się *Anna* z Orzeszków Majewska. Warto wiedzieć, że »z tych« Orzeszków pochodził Piotr, mąż Elizy Orzeszkowej” (K. Leżeńska, *Kto jest kim w »Panu Tadeuszu«*. Warszawa 1999, s. 90). Jednak wszelkie tego rodzaju konstatacje są jak na razie stanowczo przedwcześnie, o ile nie – bezzasadne.

majątku Obryna, zlokalizowanego w województwie nowogrodzkim, z tytułu zabezpieczenia pożyczki gotówkowej udzielonej właścicielom posiadłości w „dobrej srebrnej tyńfowej i szóstakowej starej monecie” na kwotę 35 842 złotych polskich⁶. Uczestnikami tej standardowej w tamtych czasach umowy byli, z jednej strony, właściciele owej Obryny: Antoni Woyniłłowicz, wojskowiec nowogrodzki, reprezentujący zarówno siebie, jak i swoją babkę, Katarzynę z Kondratowiczów *1 voto* Mirska, *2 voto* Szylingowa, pułkownikowa, z drugiej zaś – pożyczkodawcy, małżonkowie Władysław i Marianna z Grużewskich Wołk-Łaniewscy, wojscy mozyrscy. Szczególnie godna uwagi jest pewna część tego kontraktu. W treści dokumentu znalazł się bowiem interesujący zapis, informujący, zresztą dość zdawkowo, o historii zadłużenia dóbr Obryna i tym samym o ciężącym na nich zastawie. Wynika z niego, iż już w kwietniu 1719 ówczesni dysponenci majątku, tj. Anna z Sankiewiczów Kondratowiczowa, pisarzowa nowogrodzka, wraz ze swoją córką Katarzyną, wówczas Mirską⁷, pożyczły od Petroneli z Sankiewiczów Orzeszkowej, wojskiej mielnickiej sumę 1850 „sztuk talarów bitych”⁸ w celu „zniesienia długów”. Dodatkowo w ciągu kilku następnych lat babka Antoniego Woyniłłowicza „na roczne zapisy obligacyjne pod datami w nich wyrażonymi, nabrawszy sumy znaczne u W. Imci Pana Antoniego Orzeszki, wojskiego mielnickiego, takowe sumy na majątności Obrynie lokowała”⁹. Z treści dokumentu zdaje się wynikać, iż nowe zobowiązanie finansowe z 1760 r. zostało zaciągnięte w zamiarze spłaty poprzednich zadłużeń poczynionych w rodzinie Orzeszków, krewnych oraz powinowatych właścicieli majątności.

Dobra Obryna, występujące zresztą i pod innymi nazwami, położone były około 30 km na wschód od Nowogrodka nad rzeką Uszą, lewym dopływem Niemna,

⁶ W latach 1749–1762, za czasów panowania Augusta III Sasa, system monetarny Rzeczypospolitej Obojga Narodów przedstawiał się następująco: 1 talar = 4 złote = 20 szóstaków = 120 groszy srebrnych = 200 groszy miedzianych; 1 tymf (tynf) = 3 szóstaki = 18 groszy srebrnych. Talary, szóstaki i tymfy bite były jako monety srebrne. Natomiast złoty polski stanowił wyłącznie jednostkę obrachunkową dla funkcjonującego w obiegu pieniądza realnego. Zob. A. Dylowski, *Historia pieniądza na ziemiach polskich*. Warszawa 2011, s. 210 n.

⁷ Powiązania rodzinne Kondratowiczów i Woyniłłowiczów pozwolił uściślić *Ekscerpt dekretu z protokołu sądowego, ziemskiego województwa wileńskiego otrzymanego w r. 1769 [...]*: a) Kazimierz Władysław i Anna z Sankiewiczów Kondratowiczowie, pisarzostwo grodzcy województwa nowogrodzkiego; b) ich jedyną córką była Katarzyna z Kondratowiczów *1 voto* Józefowa Mirska, podczaszyna brasławska, *2 voto* Szylingowa, pułkownikowa; c) jej córki to: Anna z Mirskich Czyżowa, sędzicowa ziemska i rotmistrzowa województwa wileńskiego (bezdzienna), i Teresa z Mirskich Danielowa Woyniłłowiczowa, wojska województwa nowogrodzkiego; d) jej sześcioro dzieci to: Antoni, rotmistrz (żonaty z Anną z Brzozowskich), Stanisław, Franciszek, Katarzyna Daneykowa, Brygida Daneykowa i Konstancja. Zob. Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów. Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29/630/0/1.44/326, s. 9–10 (paginacja własna dokumentu).

Cytaty z przechowywanych w tym archiwum rękopiśmiennych dokumentów XVII- i XVIII-wiecznych poddano modernizacji.

⁸ Wydany w marcu 1717 *Uniwersał* J. J. Przebendowskiego, podskarbiego koronnego, regulował relacje pieniądza obiegowego na terenie Rzeczypospolitej: 1 talar = 8 złotych = (niecałe) 19 szóstaków = 240 groszy; 1 tymf (tynf) = 3 szóstaki = 38 groszy. Wszystkie (oczywiście poza złotym) wymienione rodzaje pieniądza były monetami srebrnymi. Zob. Dylowski, *op. cit.*, s. 208 i *passim*.

⁹ Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów, sygn. 29/630/0/1.44/326, s. 3.

między miasteczkami Jeremicze i Turzec w województwie nowogródzkim. Można powiedzieć, że przynależały do obszaru nazywanego popularnie okolicami mickiewiczowskimi. W Archiwum Chodkiewiczowskim Obryna została sklasyfikowana jako jeden z folwarków turzeckich, co zapewne odzwierciedlało ówczesną sytuację administracyjną zaprowadzoną przez nowego właściciela¹⁰. Inną przynależność majątku zdaje się sugerować dokument pochodzący z kancelarii nadwornej biskupa wileńskiego, oddający stan parafii mirskiej z 1775 r.:

Zawiera [parafia] w sobie miasteczek 3, to jest: Mir sam Radziwiłłowski, Turzec i Jeremicze Chodkiewiczowskie J(ąśnie) W(ielmożnego) starosty żmudzkiego, do którego i te wsi jako attynencje¹¹ turzeckie należą, to jest: Podziemienie, Wielatów, Nieraszów, Rzepiów, służące których poddaństwa i Rusi unitów na 500 znajduje się z Turcem i Jeremiczami, inkludując i te następujące attynencje: Cecełowski, Ubrycki i Uciecha¹².

Zatem Obryna (tu jako atynencja Ubrycka), według przytoczonego świadectwa, wydaje się przyporządkowana do miasteczka Jeremicze. Tę tradycyjną podległość jurydyczną potwierdzają i wcześniejsze archiwalia, sięgające XVII wieku¹³.

W przywołanym dokumencie z maja 1760, tak jak i w kilku innych z tego samego zbioru aktów, nazwa majątku występuje w postaci Obryna (XVII–XVIII w.) lub Obrynka (XVIII–XIX w.). Natomiast w księdze metryk parafii Mir z lat 1720–1799 nazwa Obryna pojawia się tylko raz. Najczęściej używane dla tych dóbr określenia to Obrynka (17 zapisów) lub Ubrynka (8 zapisów). Sporadycznie użytkowane są konstrukty inwariantne, takie jak: Obronka, Obrzynka, Ubryka i Ukrynka, ale także opcjonalnie forma odzwierciedlająca zapewne rozwój osobnych, choć jeszcze nierozgraniczonych administracyjnie folwarków w tym majątku: Obrynki (1 zapis) i Ubrynki (2 zapisy)¹⁴. Komentaria toponimiczne poświadczają stopniowe wyodrębnianie z pierwotnej całości kolejnych jednostek osadniczych¹⁵.

Ponieważ żadna z umów zawartych między Kondratowiczową i Mirską a rodzi-

¹⁰ Nazwy jednostek w Archiwum Młynowskim Chodkiewiczów, *Dzierżawy folwarku Obrynka w dobrach Turzec czy Wykup zastawionych folwarków turzeckich: Obrynka, Brykowszczyzna i Bykowce*, poświadczają taki stan rzeczy.

¹¹ Attynencja lub atynencja to dosłownie: 'przyległość' – dawna jednostka oznaczająca osadę leżącą w obszarze jurysdykcji miasta, choć funkcjonalnie z nim niepowiązana. Zob. W. W. Żurek, *Inwentarz kościoła, plebanii i folwarku w parafii Mir w 1772 roku*. „Studia Polonijne” t. 38 (2017), s. 168.

¹² *Ibidem*. Cytat pochodzi z *Opisania stanu parafii miejskiej conformiter adiuncta [stosownie uzupełnione] z kancelarii nadwornej J(ąśnie) O(świeconego) Księcia J(ego) E(kscelencji) Biskupa Wileńskiego podanego, w roku 1775 uczynionego*, które edytowane zostało razem z zasadniczym dokumentem wzmiankowanym w tytule artykułu Żurka.

¹³ Np. dokument z 1647 r. nadmienia o „folwarku nazwanym Obryna z miasteczkiem Jeremiczami, włościami i wszystkimi do tego folwarku przynależnościami, odłączonym od majątności Turca”. Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów, sygn. 29/630/0/1.26/71, s. 149.

¹⁴ Zob. USC parafii Mir. Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas, sygn. F 604, o. 11, d. 38, k. 2–561 (częściowy brak dokumentacji ślubów z lat 1771–1772 i 1797, a także znaczne ubytki aktów zgónów za lata 1727–1729 i 1732–1740).

¹⁵ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (Red. B. Chlebowski), dokumentując stan z drugiej połowy XIX w., wymienia położone blisko siebie miejscowości: Obrynę, Obryń (t. 7 [Warszawa 1886], s. 352) i Wielką Obrynę (t. 13 [1893], s. 334). Z kolei *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej* (t. 7, cz. 1: *Województwo Nowogródzkie*. Warszawa

na Orzeszków nie zachowała się w Archiwum Młynowskim Chodkiewiczów, można jedynie przez analogię domniemywać, iż co do zakresu były one formułowane zapewne podobnie do ustaleń poświadczonych w Nieświeżu w maju 1760, gdy zawierano porozumienie z Wołk-Łaniewskimi. Warto zatem przytoczyć fragment tamtego kontraktu z opisem dóbr, precyzujący te składniki majątkowe, którymi przez określony czas dysponował wierzyciel. Tak więc:

w swoich cyrkumferencjach¹⁶ [włości obryńskiej] zestawiały z folwarkiem – nowym dworem, bez żadnego zabudowania [...], z budowaniem dwornym już starym i gumicznym reparacyj bardzo potrzebnymi, z młynem o dwu kołach i karczemki starej, z zasiewem tylko żytnim w inwentarzu wyrażonym, z podanymi do tej majetności należącymi wieczystymi i zachożymi¹⁷ z ich żonami, dziećmi {...}¹⁸ *sexus*, ze wszelką ich robocizną, gwałtami, {...} czynszami {...} oraz z dobytkiem onych, gruntami dwornymi i sielskimi, ornymi i nieornymi, z sianożęciami murożnymi¹⁹ i błotnymi, z zaroślami, lasami dębowymi, ze stawem, rzekami, rzeczkami, sadzawkami, potokami, z toniami, brzegami, w rzekach Niemie, Uszy i Cichcy z wolnym w nich łowieniem ryb, a w lasach biciem zwierza²⁰.

Wygląda na to, że oprócz własnych, dotychczas niezidentyfikowanych posiadłości rodzina Antoniego i Petroneli Orzeszków w latach 1719–1760 dysponowała, z racji udzielonych pożyczek, zawartych na ich podstawie umów i tym samym przyznanego przez właścicieli prawa zastawu, włościami Obryna, w których bez wątpienia od czasu do czasu przebywała. Dowodu na taki stan rzeczy dostarczają zapisy w księgach metrykalnych rzymskokatolickiej parafii Mir²¹. Na ich podstawie możliwe jest wskazanie konkretnych dat związanych z wydarzeniami rodzinnymi, sąsiedzkimi lub towarzyskimi o charakterze religijnym, w których Orzeszkowie uczestniczyli jako mieszkańcy parafii. Dokumenty te można zestawić w dwie grupy. Na pierwszą z nich składają się akty metrykalne dotyczące spraw innych rodzin, aczkolwiek z udziałem przedstawicieli rodziny Orzeszków. Drugą grupę tworzą akty odnoszące się bezpośrednio do tej rodziny.

Najwcześniejsze zapisy w dokumentach z pierwszej grupy pochodzą z 1727 r., kiedy to w czerwcu panna Petronela Orzeszkówna²² asystowała przy chrzcie syna Floriana i Ludwika Wojewódzkich, podczaszych smoleńskich (k. 33), a we wrześniu tego roku Józef Orzeszko został ojcem chrzestnym potomka innej,

1923, s. 50), informuje o zaistniałej unifikacji nazewniczej, wyszczególniając wsie Wielki Obryń i Mały Obryń, folwark Obryń i teżę nazwy osadę młynarską.

W pracy *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej* jej autor, R. Aftana z y, opisując losy majątku w XIX–XX w., początkowo przyjmuje nazwę: Obryń (t. 2. Wrocław 1992, s. 306; z uwzględnieniem postaci: Obryna), by w uzupełnieniach jednak dać pierwszeństwo wariantowi: Obryna (t. 11 <1997>, s. 461), bardziej adekwatnemu dla lat trzydziestych XIX w., w których powstała rezydencja pałacowa.

¹⁶ cyrkumferencja (z łac.: *circumferentia*) – dawn.: obwód, objętość.

¹⁷ *zachoży* (ros.) – przybysz, osiedlenie.

¹⁸ {...} – fragment nieczytelny bądź trudny do odczytania.

¹⁹ murożny (gwar.) – suchy, pochodzący z twardego (nie bagnistego) podłoża.

²⁰ Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów, sygn. 29/630/0/1.44/326, s. 3.

²¹ Żaden z przywołanych dokumentów parafii w Mirze z lat 1720–1799 nie ma indywidualnych oznaczeń numerycznych. Metryki są identyfikowane w tekście tylko za pomocą paginacji kart, na których je zapisano.

²² Raczej jest to osoba inna od Petroneli z Sankiewiczów Orzeszkowej, choć pomyłki w formie nazwiska nie można wykluczyć.

niesprecyzowanej stanowi rodziny (k. 34). W lutym 1729 Petronela Orzeszkowa wraz z Florianem Wojewódzkim, natenczas podstolim smoleńskim, trzymali do chrztu syna Michała Walmusa i Justyny z Wojewódzkich (k. 38v), a w grudniu 1733 podobna rola w sakramencie chrztu dziecka z położonego po sąsiedztwu z Obryną dworu Turzec przypadła w udziale Józefowi Orzeszce, tytułowanemu wojskim mielnickim, oraz Mariannie Wojewódzkiej, podczaszynie smoleńskiej (k. 58). Zapewne bliskie stosunki łączyły Orzeszków z rodziną Antoniego i Anny Kołaczyńskich ze zlokalizowanej w innym rejonie parafii mirskiej miejscowości Podlesie, skoro Józef Orzeszko był dwukrotnie (w październiku 1735 i w lutym 1737) ojcem chrzestnym ich potomstwa, a w późniejszej z tych ceremonii dodatkowo asystowała Zuzanna Orzeszkowa (k. 64, 69). Ona też kilka miesięcy wcześniej, bo w październiku 1736, została matką chrzestną kolejnego z dzieci małżonków Michała Walmusa i Justyny z Wojewódzkich, mieszkających wówczas w Obrynie (k. 67v). W role rodziców chrzestnych dzieci różnych rodzin z Podlesia wcielali się również Paweł Orzeszko (we wrześniu 1739; k. 78) i niewymieniona z imienia Orzeszkowa (w styczniu 1745; k. 103). Wszystkie (poza jednym) przywołane tu wpisy dotyczą metryk urodzenia potomków rodzin szlacheckich i poświadczają przynajmniej kontakty towarzyskie kilkorga przedstawicieli rodu Orzeszków z lokalną socjety, choć nie informują o ich miejscu zamieszkania na terenie parafii mirskiej. O tym, gdzie konkretnie przebywali członkowie tego rodu, można wnosić na podstawie metryk dotyczących wydarzeń z ich własnego życia.

Przekonujący przykład unaoczniający ruchliwość rodzin szlacheckich, przemieszczających się pomiędzy różnymi siedzibami ziemskimi, stanowi małżeństwo Józefa i Zuzanny z Eydziatowiczów Orzeszków. W okresie 1732–1742 na terenie parafii mirskiej urodziło się czworo ich dzieci, a zapewne nie były to wszystkie porody w tej rodzinie. Katarzyna Anna przysłała na świat w mieście Mir w maju 1732 (k. 51). Jej akt chrztu jest drugim z dokumentów, gdzie Józef Orzeszko figuruje jako wojski mielnicki. W styczniu 1734 w majątku Obryna urodził się Paweł (k. 58v), a kolejny potomek, Aleksander, ochrzczony został w kwietniu 1739 (k. 77). Miejsca jego narodzin nie sprecyzowano, choć wiadomo, że dokonało się to w jakimś dworze. We wszystkich trzech obrzędach religijnych uczestniczył Florian Wojewódzki, przeważnie w roli ojca chrzestnego. W dokumentach pojawiają się także wzmianki o Justynie Walmusowej, stolnikowej smoleńskiej, i Tomaszu Mirskim. Ostatnie z dzieci, Barbara, urodziło się w sierpniu 1742 w Horodzieju (k. 91). Józef Orzeszko zmarł w latach czterdziestych, prawdopodobnie gdzieś poza terenem parafii mirskiej²³, a wdowa, Zuzanna z Eydziatowiczów *1 voto* Orzeszkowa poślubiła 6 II 1746 pochodzącego z ziemi łukowskiej w województwie lubelskim, obszaru sąsiadującego z ziemią mielnicką na Podlasiu,

²³ Możliwe, iż akt zgonu (*de facto* jest to akt pogrzebowy, bo podaje datę pochówku, a nie śmierci) z 8 VIII 1745, informujący o zejściu w miejscowości Horodziej szlachcica w wieku około 46 lat imieniem Józef, dotyczy właśnie Józefa Orzeszki. Nazwisko wpisane do aktu zostało zapewne nieco zniekształcone, przybierając postać – Czechko, co mogło być spowodowane np. wadliwą wymową osoby zgłaszającej (k. 473v).

Mateusza Zabielskiego, łowczego łukowskiego (k. 393)²⁴. Mieszkali w majątku Horodziej, zakupionym zapewne przez poprzedniego męża wdowy²⁵.

W połowie sierpnia 1745 w majątku Obryna (w akcie nazwa dóbr w postaci: Ubryka) zmarła w wieku około 70 lat Petronela z Sankiewiczów Orzeszkowa. Pochowana została „*in sepulchro ecclesiae*”, co zdaje się oznaczać złożenie w grobowcu kościelnym, tzw. sklepie (pomieszczeniu sklepionym), w tym przypadku zapewne w podziemiach kościoła (k. 473v)²⁶. Szacowanie wieku denata bywa w dokumentach metrykalnych nieprecyzyjne²⁷, stąd też, mając bardzo ograniczone zaufanie do tego typu zapisów, jedynie wskażemy prawdopodobny okres życia matrony rodu Orzeszków. Petronela z Sankiewiczów Orzeszkowa żyła zatem w latach około 1675 – 1745. Przymuszczalnie w związku z obrzędami pogrzebowymi, które odbyły się 16 VIII w kościele parafialnym w Mirze²⁸, do Obryny przybyło inne małżeństwo Orzeszków – Antoni i Róża z Kozielów (Koziełłów?). Nowa mieszkanka majątku była w zaawansowanej ciąży, której rozwiązanie nastąpiło na początku listopada 1745 – urodziła się wtedy Eleonora Elżbieta (k. 108)²⁹. Kolejne dziecko tej pary zarejestrowane w księgach kościoła mirskiego przyszło na świat trzy lata później również w Obrynie: w październiku 1748 chrzest przyjęła Justyna Franciszka (k. 123v).

W Obrynie mieszkali i inne rodziny szlacheckie, co może świadczyć o tym, że majątek nie stanowił już wówczas jednolitej całości, lecz był przedmiotem nieformalnych podziałów rodzinnych³⁰. Za taką tezę przemawiałaby stała obecność rodziny Ignacego i Teresy z Korsaków Woyniłłowiczów, których dzieci przychodziły

²⁴ Ta koligacja zdaje się potwierdzać, iż centrum życiowe Orzeszków wciąż znajdowało się gdzieś w okolicach podlaskiego Mielnika. Z małżeństwa Mateusza i Zuzanny Zabielskich przyszło na świat w Horodzieju pięcioro dzieci: Rozalia Justyna (ur. X 1746; rodzicami chrzestnymi jej i Barbary Orzeszko były te same osoby; k. 112v), Jan Nepomucen (ur. V 1748; k. 122), Adam (ur. IX 1750; k. 147), Franciszka Marianna (I 1753–VIII 1753; k. 147, 487) i Felicjan (ur. V 1758; k. 170v).

²⁵ Jak podaje Aftanazy (op. cit., t. 2, s. 215), „w czasach dawniejszych dobra i wieś Horodziej, położone przy szlaku wiodącym z Nowogródka do Nieświeża, wchodziły najprawdopodobniej w skład dóbr radziwiłłowskich nie objętych ordynacją, które stopniowo ulegały rozdrobnieniu”. Według *Opisania stanu parafii miejskiej [Mir] z 1775 r.* właścicielem części podzielonego już wówczas Horodzieja, określanej jako Horodziej Trzeci, był „WJ. Pan Zabiedzki, łowczy mielnicki” (Żurek, op. cit., s. 169). Jednakże w wykazach urzędników ziemskich z Podlasia, z województwa lubelskiego, jak również z ziemi brzeskiej nie tylko ta osoba, ale i nikt o takim nazwisku ani podobnym nie figuruje. Żurek niechybnie błędnie odczytał rękopis. Zatem pewnie właścicielem Horodzieja Trzeciego w latach siedemdziesiątych XVIII w. był Mateusz Zabielski, jedynie rzekomy łowczy.

²⁶ W akcie zgonu/pogrzebu nie podano nazwy urzędu pełnionego przez męża.

²⁷ Jak bardzo, poświadcza akt zgonu/pogrzebu z czerwca 1763, w którym niejaki Józef Bielski (zresztą mieszkaniec dóbr Obryna) miał podobno w chwili zejścia około 150 lat! (k. 504). Jest to prawdziwy ewenement w ocenie wieku zmarłego, choć akty określające wiek na 120 lat zdarzało się już widywać, nawet i w foliale mirskim.

²⁸ Tydzień wcześniej w tej samej formule („*in sepulchro ecclesiae*”) został pochowany szlachcic Józef Czechko.

²⁹ Matką chrzestną była Helena Kozielowa.

³⁰ Nieformalnych, bo w całości nabył go od Antoniego Woyniłłowicza w początkach lat siedemdziesiątych Jan Mikołaj Chodkiewicz, starosta żmudzki.

na świat w Obrynie w kolejnych latach od 1741 do 1744 oraz w 1746 roku³¹. Wcześniej, w latach trzydziestych (a konkretnie w r. 1734, czyli w tym samym roku, w którym urodził się Paweł Orzeszko, i w r. 1736), w dobrach pomieszkiwała rodzina Michała Walmusa i Justyny z Wojewódzkich, być może innych, oprócz Orzeszków, pożyczkodawców i zarazem uczestników oddzielnej umowy dotyczącej prawa zastawnego. Natomiast nie budzi wątpliwości, w jakim charakterze przebywały w majątku szlacheckie rodziny Andrzeja i Wiktorii z Boruckich Czerkaskich w r. 1759 (k. 173v), czy też w r. 1762 – Jana i Justyny Wilgockich (k. 191v). Mężczyźni z tych rodzin pełnili obowiązki, co zaznaczono w aktach, ekonomów obryńskich.

Jak widać z tego zestawienia, z dobrami Obryna w okresie 1719–1760 – choć w różnych latach – związane były trzy rodziny Orzeszków. Niestety, na podstawie zebranego materiału nie da się ustalić niewątpliwych powiązań rodzinnych pomiędzy nimi. Zatem pozostaje sformułowanie hipotez, które uprawdopodobnia łącząca się z daną osobą nazwa pełnionego urzędu. Tak więc w akcie zastawnym sporządzonym 14 V 1760 mowa o Petroneli z Sankiewiczów i Antonim Orzeszkach, wojskich mielnickich. W dokumencie tym wskazane osoby nie są jednoznacznie skonfigurowane w małżeńską parę, ale przypisana im obojgu nazwa urzędu ziemskiego zdaje się sugerować, iż właśnie tego rodzaju związek określa ich wzajemny stosunek³². Ponadto jest niemal pewne, iż zaciągane kolejne pożyczki, początkowo u Petroneli z Sankiewiczów, a następnie u Antoniego Orzeszki, kumulują się w postaci długu wobec konkretnej małżeńskiej pary, długu dziedzicznego od 1745 r. (data śmierci Petroneli) przez prawowitych spadkobierców. Praca *Urzednicy podlascy XIV–XVIII wieku* wymienia Antoniego Orzeszkę, który nominację na urząd wojskiego, zresztą w warunkach podwójnej obsady³³, uzyskał 4 XII 1718 i pełnił go do dnia swojej śmierci, zapewne w 1740 roku³⁴. Kierując się samym imieniem i datą objęcia urzędu, można jego osobę (wojskiego mielnickiego i domniemanego męża Petroneli) próbować zestawzić ze wspomnianym w herbarzu Uruskiego Antonim Orzeszką z innej linii niż przywołani we wcześniej cytowanym fragmencie syn i ojciec tegoż samego imienia, określonym jako potomek Kazimierza Stanisława i Heleny z Drewnowskich, „wojski 1718 r., sędzia ziemski piński i pisarz Trybunału Litewskiego 1737 r.”³⁵. W tym przypadku prowadzona działalność przynajmniej nie przekracza daty zgonu (1740) domniemanego kandydata na przodka.

³¹ Ojcem chrzestnym najmłodszego z potomków tej rodziny urodzonych w Obrynie był książę Leon Radziwiłł (k. 111v).

³² Wydaje się, iż gdyby chodziło o filiację, czyli związek matki i syna, ewentualnie pasierba, nie użyto by tej samej formy nazwy urzędu ziemskiego w stosunku do tak skolięconych ze sobą osób.

³³ Problem ten naświetla m.in. praca K. Mikulskiego *Podwójna obsada urzędów ziemskich, urzędy „tytułarne”/ „nielegalne” w Rzeczypospolitej w XVII–XVIII w. – kilka uwag wstępnych* („Zapiski Historyczne” 2017, z. 2).

³⁴ Data śmierci nie jest znana, natomiast wiadomo, iż Antoni Markowski – następca Orzeszki na tym urzędzie, otrzymał swoją nominację 31 X 1740. Zob. *Urzednicy podlascy XIV–XVIII wieku. Spisy*. Oprac. E. Dubas-Urwanowicz [i in.]. Kórnik 1994, s. 130. Według wykazu *Elektorów poczet, którzy niegdyś głosowali na elektów [...]* (Ułożył i wydał O. Zaprzaniec z Siemuszowej Pietruski. Lwów 1845, s. 256) Antoni Orzeszko z ziemi mielnickiej partycypował w wyborze Augusta II Mocnego (1697).

³⁵ Uruski, *op. cit.*

Natomiast takie przyporządkowanie budzi poważną wątpliwość z uwagi na wyraźne zakorzenie w tradycji rodzinnej Mickiewicza urzędu wojskiego³⁶, który u żadnego z herbarzowych pretendentów nie jest osiągnięciem najwyższym w ich karierze. Zresztą oba przywołane za Uruskim możliwe przyporządkowania genealogiczne prawdopodobnie okażą się błędne.

Anton i Orzeszko, wojski mielnicki (zm. 1740), był najpewniej drugim mężem Petroneli z Sankiewiczów Orzeszkowej (ok. 1675 – 1745). Jak ujawniają spisy urzędników litewskich, pierwszym mężem Petroneli był Malcher Orzeszko, zmarły 1 VI 1704, domniemany wojski brzeski, faktycznie zaś jedynie sędzic ziemski mielnicki³⁷. Jego zaś ojciec – jeśli oprzemy się na przyjętej w zapisie testamentowym nazwie urzędu rodzica – to najprawdopodobniej Jan Orzeszko, którego życie i działalność oszacowano bardzo ogólnie na przełom wieków XVII i XVIII, lub też Marek Kazimierz Orzeszko (zm. przed 1653), bo tylko ci dwaj przedstawiciele tego rodu pełnili, według spisu urzędników z Podlasia, urząd sędziego ziemskiego mielnickiego³⁸. Obie postaci odnotowuje Uruski jako członków tej samej rodziny:

Marek-Kazimierz, elektor 1632 i 1648 r. z wojew. podlaskiego, sędzia ziemski mielnicki 1650 r., żonaty z Maryanną Karską, pozostawił czterech synów: Jana, łowczego mielnickiego, elektora 1674 r. z ziemi mielnickiej, sędziego ziemskiego mielnickiego, Melchiora, elektora 1669 i 1674 r. z ziemi mielnickiej, Stefana, elektora 1674 roku z ziemi mielnickiej, i Stanisława³⁹.

W obecnym stanie badań nie sposób jednoznacznie zweryfikować związków rodzinnych wskazanych tu rodów. Możliwe, iż dwa pozostałe małżeństwa, tzn. Józefa i Zuzanny z Eydziatowiczów oraz Antoniego i Róży z Koziełów, przynależą do pokolenia następnego i mogą być związkami synów Antoniego Orzeszki (zm. 1740), rzeczywistego wojskiego mielnickiego, choć z pewnością nie z koligacji z Petronelą z Sankiewiczów Orzeszkową *1 voto* Orzeszko (ok. 1675 – 1745). Możliwe również, iż przynajmniej Józef był synem z pierwszego małżeństwa Petroneli (z Malcherem Orzeszką), o czym może świadczyć jego dużo wcześniejsza obecność na terenie parafii mirskiej niż domniemanego brata – Antoniego (męża Róży). Tymczasem zarówno Józefa (męża Zuzanny), jak i Antoniego (męża Róży) także okazjonalnie tytułowano wojskimi mielnickimi. W odnalezionych aktach metrykalnych w stosunku do Józefa użyto

³⁶ O urzędzie wojskiego w rodzinie babki Mickiewicza zob. np. S. Rybczonek, *Przodkowie Adama Mickiewicza po kądzieli*. „Blok-Notes Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza” nr 12/13 (1999), s. 180. Informacje porządkuje hasło J. M. Rymkiewicza *Mickiewiczowa Barbara z Majewskich* (w: *Mickiewicz. Encyklopedia*, s. 316).

³⁷ Zob. *Urzednicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, T. 8: *Ziemia brzeska i województwo brzeskie XIV–XVIII wiek*. Red. A. Rachuba. Oprac. H. Lulewicz [i in.]. Warszawa 2020, s. 208–209.

³⁸ Zob. *Urzednicy podlascy XIV–XVIII wieku*, s. 120 i ewentualnie 106 (o ile to ten sam Jan). *Elektorów poczet, którzy niegdyś głosowali na elektów [...]* (s. 256) wymienia Jana, Malchera i Piotra, elektorów z ziemi mielnickiej, uczestniczących w wyborze Jana III Sobieskiego (1674), a także Marka – elekcja Jana Kazimierza (1648).

Jak widać, Petronela była znacznie młodsza od swego pierwszego męża.

³⁹ Uruski, *op. cit.*, s. 24. Niestety, herbarz nie wymienia potomków ani Jana, ani Melchiora. Kwestia, czy można tegoż Melchiora utożsamić z Malcherem, pozostanie tutaj nierozstrzygnięta.

tego tytułu dwukrotnie (w 1732 i 1733 – jak już wspomniano), a w odniesieniu do Antoniego (męża Róży) – tylko raz: w jego akcie zgonu (a raczej w akcie pochówku). W dniu 1 III 1765 spoczął „*sub fornice ecclesiae*” – pod sklepieniem świątyni w Mirze – zmarły w Obrynie w wieku około 80 lat Antoni Orzeszko, wojski mielnicki (k. 506)⁴⁰. Dzięki temu szacunkowemu określeniu wieku zmarłego można z grubsza, ze świadomością ewentualnego błędu, wyznaczyć lata jego życia na okres około 1685 – 1765. Rzecz jasna, wspomniany spis urzędników podlaskich takich wojskich nie wymienia, choć ich ewidencja dla znacznej części w. XVIII wydaje się kompletna. A jeśli tak jest, to zarówno Józef, jak i jego prawdopodobnie brat (może przyrodni?), Antoni Orzeszko (ok. 1685 – 1765; mąż Róży), byli nie tyle wojskimi, co wojskowiczami mielnickimi, możliwe, że synami lub pasierbami faktycznego trybuna mielnickiego – Antoniego Orzeszki (zm. 1740).

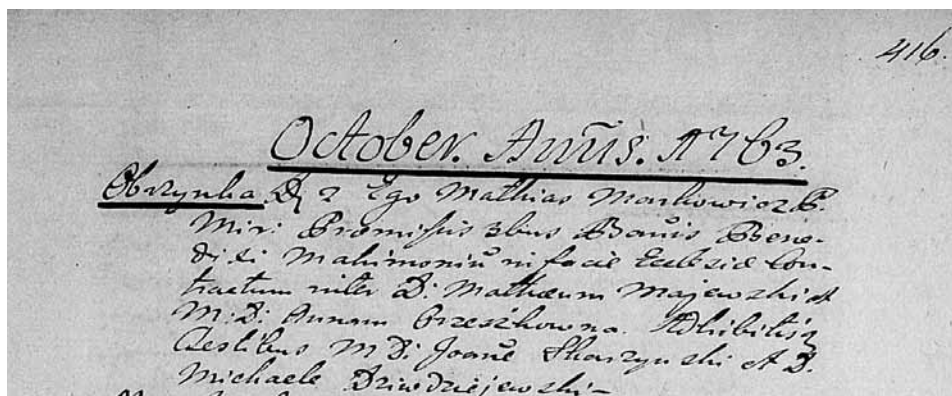
Na tych domniemaniach należałoby tu poprzestać, aby nie zaciemniać i tak dość niejasnego splotu powiązań rodzinnych rodziny Orzeszków. Natomiast istotną sprawą jest kwestia miejsca zamieszkania i zgonu Antoniego Orzeszki w 1765 roku. Czyżby zobowiązania finansowe Antoniego Woyniłowicza wobec rodziny Orzeszków nakreślone w akcie zastawnym z maja 1760 nie zostały wkrótce po tej dacie uregulowane, skoro pożyczkodawcy nadal zamieszkiwali na terenie majątku Obryna? A może rozliczono je, dalszy zaś pobyt Orzeszków warunkowany był jakimiś innymi okolicznościami? Niestety, w Archiwum Młynowskim Chodkiewiczów nie udało się odnaleźć dokumentu poświadczającego spłatę tamtych rozszczeń. Natomiast jakość stosunków kolejnego pokolenia rodu Orzeszków z właścicielem dóbr Obryna zdaje się dowodzić braku jakichkolwiek pretensji na tym tle.

Okres obryński w dziejach rodziny Mateusza i Anny z Orzeszków Majewskich

O Annie z Orzeszków Majewskiej, babce Adama Mickiewicza, posiadamy już nieco informacji. Uważa się, iż była córką wojskiego mielnickiego, lecz w świetle przedstawionych tu ustaleń wydaje się to przesłanką mylną. Wiadomo, że zmarła 11 IV 1798 w Nowogródku w wieku 60 lat, co pozwala wyznaczyć domniemaną datę narodzin na rok 1738. Choć zmarła w Nowogródku, to wcześniej przez wiele lat mieszkała wraz z rodziną w Czombrowie, gdzie – jak można przypuszczać – zakończył życie jej mąż, Mateusz Majewski, dziadek poety. Oprócz Barbary (Mikołajowej Mickiewiczowej) ich potomkami byli: Ignacy, Onufry i Marianna (prawdopodobnie Józefowa/Józefatowa Tułowska). Taki jest zastany stan wiedzy na temat tej rodziny.

Anna wychowywała się w Obrynie zapewne od r. 1745 (możliwe, że z przerwami), a niewątpliwie przebywała tam co najmniej od końca lat pięćdziesiątych XVIII w., na ślubnym kobiercu staje bowiem jako mieszkanka parafii, konkretnie

⁴⁰ Według informacji ks. dra A. Sewastianowicza, obecnego proboszcza parafii mirskiej, podziemia kościoła były do niedawna w stanie całkowitej dewastacji; rozrzucone kości i resztki trumien zalegały podłogę krypty. Nie zachowały się żadne tabliczki identyfikujące złożonych tam zmarłych. Jeśli nawet jakieś szczątki przodków Mickiewicza przetrwały, spoczywają wraz z innymi zebrane w jednym miejscu na terenie podziemi kościoła.

Akt ślubu Mateusza Majewskiego i Anny Orzeszko (1763)

majątku Antoniego Woyniłłowicza (w dokumencie nazwa w postaci: Obrzynka), osoba uznawana za miejscową, tutejszą. Jej ślub z Mateuszem Majewskim odbył się w kościele mirskim 2 X 1763 (k. 416)⁴¹, a więc jeszcze za życia Antoniego Orzeszki (ok. 1685 – 1765) i – być może także – jego żony Róży z Koziełłów, prawdopodobnych rodziców młodej małżonki.

Jeśliby zawierzyć oszacowanej tu dacie urodzenia, to wolno przyjąć, iż biorąc ślub, panna młoda miała około 25 lat. W dobrach Obryna przyszło na świat troje spośród dzieci Mateusza i Anny z Orzeszków Majewskich. Pierworodną potomkinią dziadków Adama Mickiewicza ze strony matki była Zuzanna Klara Majewska, ochrzczona 10 X 1764 (daty urodzenia nie podano; k. 198v)⁴². Ojcem chrzestnym dziewczynki został, nieodnotowany z imienia, Wilgocki (możliwe, że chodzi o wspomnianego już Jana, ekonomy obryńskiego), a przy ceremonii asystowali członkowie rodzin wymienionych tu wcześniej: Jan Zabielski⁴³ wraz z Marianą Czerkaską⁴⁴. Kolejne dziecko pojawiło się dwa lata później. Michał Wincenty Majewski przyjął chrzest 24 IX 1766 (brak daty urodzenia; k. 204v). Jedną z osób asystujących przy obrzędzie był Kazimierz Orzeszko. Ostatnie z dzieci dziadków Mickiewicza, które urodziły się w Obrynie, to Karolina Majewska, ochrzczona 28 II 1771 (bez daty urodzenia w akcie; k. 222). W gronie uczestników

⁴¹ Jeśli stosowane przed nazwiskami skróty „D.” (tj. „Dominus”) i „M. D.” („Magnifica Domina”) odzwierciedlają stopniowanie prestiżu szlacheckiego, to większym poważaniem, przynajmniej w oczach miejscowego księdza, cieszyła się przedstawicielka rodu Orzeszków niż reprezentant rodziny Majewskich. Podobnie zróżnicowana była pozycja świadków ceremonii. Skrót „M. D.” zdaje się sugerować rodzinę urzędnika grodzkiego lub ziemskiego.

⁴² Brak w akcie chrztu daty narodzin nie oznacza, że jest ona nieznaną. Ale to temat na osobny artykuł.

⁴³ Jan to zapewne syn Mateusza i Zuzanny z Eydziatowiczów 1 voto Orzeszkowej Zabielskich. Zob. przypis 24.

⁴⁴ Czerkascy/Czerkawscy byli rodzinnie powiązani z Majewskimi – jedną z trzech żon Michała Majewskiego, ojca Mateusza (a pradiadka Adama Mickiewicza), była, nieustalona z imienia, Czerkawska. Zob. Rybczonek, *op. cit.*, s. 178.

uroczystości znaleźli się Elżbieta Pietkiewiczowa⁴⁵ (w charakterze matki chrzestnej) i Franciszek Woyniłłowicz. Całkowita pustka informacyjna w tradycji rodzinnej Mickiewicza odnośnie do kogokolwiek z tej trójki potomstwa Mateusza i Anny z Orzeszków Majewskich zdaje się świadczyć o ich śmierci w okresie dzieciństwa lub wczesnej młodości.

Kazimierz Orzeszko to również prawdopodobny mieszkaniec dóbr Obryna. W zapisach metrykalnych pojawia się stosunkowo „późno”, bo dopiero przy uroczystości chrztu pierworodnego syna Anny Majewskiej, z którą mógł być bardzo blisko spokrewniony. W księgach parafialnych kościoła mirskiego odnotowany został jeszcze trzykrotnie. W czerwcu 1773 razem z Marianną Majewską uczestniczył w ceremonii chrztu córki Onufrego i Eleonory z Orzeszków⁴⁶ Krukowskich (k. 232), a 10 dni później z tym samym Onufrym Krukowskim występował jako świadek na ślubie tejże Marianny (w akcie – Marcjanny) Majewskiej ze Stanisławem Pietkiewiczem (k. 423)⁴⁷. Kazimierz Orzeszko mógł być także bardzo blisko spokrewniony z Eleonorą Krukowską, kto wie, czy nie w tym samym stopniu co z Anną Majewską – niewykluczone, że ta trójka była po prostu rodzeństwem. Myśl, iż jakieś więzy rodzinne łączyłyby również Mariannę z Majewskich Pietkiewiczową z dziadkiem Adama Mickiewicza – Mateuszem Majewskim, nasuwa się wprost mimowolnie⁴⁸. Ostatnim śladem obecności Kazimierza Orzeszki na terenie parafii Mir jest akt jego ślubu z Rozalią Zabielską, prawdopodobnie córką Mateusza i Zuzanny z Eydziatowiczów *I voto* Orzeszkowej Zabielskich⁴⁹, dopełnionego 15 VI 1780 (k. 430). Zarazem jest to finalny znak egzystencji przedstawicieli rodu Orzeszków na tym terytorium. To, czy można tegoż Kazimierza Orzeszke utożsamiać z wymienionym w zacytowanym uprzednio fragmencie herbarza Uruskiego „Kazimierzem, podkomorzym królewskim 1783 r.”, synem Antoniego, a bratem, jak błędnie przyjął autor *Rodziny. Herbarza szlachty polskiej*, Barbary z Majewskich Mickiewiczowej (rzecz jasna, jeśli już, to raczej bratem jej matki, Anny z Orzeszków Majewskiej) – pozostaje kwestią otwartą. Natomiast z dużą dozą pewności należałoby przyjąć, iż Rozalia z Zabielskich Kazimierzowa Orzeszkowa to ta sama osoba, która widnieje w zapisie aktu chrztu (z 1796 r.) starszego brata poety, Franciszka Mickiewicza, jako jego matka chrzestna („Rozalia Orzeszkowa: Rott. Novogr.”)⁵⁰. Jeżeli żyła jeszcze w r. 1821, to może jej dotyczyć fragment listu Jana Czeczota do Adama Mickiewicza, donoszący o kondycji przebywających w Nowogrodzku braci poety: „Zdrowi i tak się im powodzi, jak się biedakom powodzić

⁴⁵ To, kim była Elżbieta Pietkiewicz, zostanie wyjaśnione w artykule poświęconym rodzinie Majewskich.

⁴⁶ Eleonora Orzeszkówna była córką Antoniego i Róży z Koziełłów. Jej ślub odbył się poza parafią mirską. Jedno z jej i Onufrego dzieci, Joanna Krukowska, zarejestrowane zostało w księdze chrztów parafii Soły (pow. oszmiański) w 1796 roku.

⁴⁷ Panna młoda mieszkała we wsi Ostrówki.

⁴⁸ Niestety, artykuł Rybczonka (*op. cit.*) niemal nie uwzględnia potomków płci żeńskiej, wymieniając jedynie dwie kobiety z rodziny Majewskich, z których starsza to siostra matki Adama Mickiewicza, Marianna (domniemana) Tułowska.

⁴⁹ Zob. przypis 24.

⁵⁰ Zob. *Korespondencja Adama Mickiewicza*. T. 4. Paryż 1884, s. 40. W innym z dokumentów występuje Rosa (Róża) Orzeszkówna, być może córka Kazimierza i Rozalii.

może. [...] Jurek stołuje się u Orzeszkowej, lecz nie przyszło mi zapytać, co za stół i skąd płaci⁵¹.

Kiedy i gdzie urodziła się matka Adama Mickiewicza

Fakt całkowitego uregulowania dawnych zobowiązań Antoniego Woyńłłowicza w stosunku do spadkobierców Antoniego (zm. 1740) i Petroneli z Sankiewiczów (ok. 1675 – 1745) Orzeszków zdają się potwierdzać późniejsze relacje tych rodzin. W kwietniu 1768 wystawiony został dokument następującej treści:

[Ja] Antoni Woyńłłowicz, rotmistrz województwa nowogrodzkiego pod wszystkie niżej wyrażone wadia, zareki i obowiązki prawne podlegając i one na się *libere et benevole*⁵² przyjmując, czynię wiadomo i jawno zeznam tym moim dobrowolnym obligacyjnym zapisem Wielmożnemu Imśc Panu Kazimierzowi Orzeszkowi, wojskowiczowi mielnickiemu, danym na to, iż co Ja, Antoni Woyńłłowicz, rotmistrz województwa nowogrodzkiego będąc pilno, a gwałtownie potrzebny sumy pieniędzy, wziętem pożyczylem i do rak moich własnych odliczywszy, odebrałem gotowej, rękodajnej, nie z żadnego kontraktu ani przezysku⁵³ prawnego urosłej *in quantitate*⁵⁴ 1546 złotych polskich w staropolskiej monecie bez braku w Wielkim Księstwie Litewskim idącej⁵⁵, którą sumę *circa acta* grodu województwa nowogrodzkiego w roku, da Bóg, przyszyłem – 1769, miesiącu aprilu, 23 dnia, w dzień św. Jerzego święta rzymskiego podług nowego kalendarza przypadającego, niczym tego terminu, dnia i miesiąca nie uchybiając, żadnymi *prorsus*⁵⁶ nie ekskuzując się⁵⁷ przyczynami, czy to samemu Wielmożnemu Imśc Panu Kazimierzowi Orzeszkowi, wojskowiczowi mielnickiemu, czyli też plenipotentowi Imości spełna razem, a nie ratami mam i powinien będę zapłacić *et pro securitate*⁵⁸ takowej sumy ewikcją⁵⁹ na wszelkich dobrach i sumach *a signanter*⁶⁰ na majątności Obrynka nazwanej, w województwie nowogrodzkim leżącej, wnaszam, opisuję i ona *sub onus evictionis*⁶¹ poddaje⁶².

Zatem właściciel majątku Obryna kontynuował tradycję pożyczek pod zastaw u przedstawiciela kolejnego już pokolenia rodziny Orzeszków. To, czy ten akt prawny można wiązać ze zmianą miejsca pobytu rodziny Majewskich w tym okresie, pozostanie w sferze domniemywań, ale faktem jest, iż dziadkowie poety przenieśli się wówczas do innego folwarku, możliwe, że także należącego do Antoniego Woyńłłowicza, gdzie wkrótce przyszła na świat kolejna dwójka ich dzieci. Jednym z nich była matka Adama Mickiewicza. Okres ten można w przybliżeniu zamknąć między

51 J. Czeczot, list do A. Mickiewicza, z Wilna, z 28 III / 9 IV 1821. W zb.: *Archiwum Filomatów. Cz. 1: Korespondencja. 1815–1823*. Wyd. J. Czubek. T. 3: 1820–1821. Kraków 1913, s. 238.

52 *libere et benevole* (łac.) – swobodnie i łaskawie.

53 przezysk – dawn.: prawnie przysądzona należność, którą otrzymuje wygrywający sprawę.

54 *in quantitate* (łac.) – w mnogości.

55 Reforma monetarna przeprowadzona w 1766 r. przez Stanisława Augusta Poniatowskiego sankcjonowała następujące wartości pieniędzy: 1 talar = 8 złotych = 32 grosze srebrne = 240 groszy miedzianych. 1 tymf (tynf) był wówczas wart 27 groszy miedzianych i podlegał wykupowi przez państwo w wyznaczonych kantorach w celu wycofania z obiegu. Zob. Dylowski, *op. cit.*, s. 218.

56 *prorsus* (łac.) – jednym słowem; zupełnie, całkowicie.

57 ekskuza – dawn.: przeprosiny, tłumaczenie się.

58 *securitas, securitatis* (łac.) – spokój umysłu, bezpieczeństwo, beztraska; *et pro securitate* – i dla bezpieczeństwa.

59 ewikcja, ewikcja – dawn.: zabezpieczenie, poręka.

60 *a signanter* (łac.) – odrębnie, znamiennie, stosownie.

61 *sub onus evictionis* (łac.) – pod rozstrzygnięcie sądowe.

62 Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów, sygn. 29/630/0/1.44/326, s. 45–46.

datami: 1768 (niezależnie od tego, czy dokument z kwietnia 1768 wolno uznać za istotny w tej kwestii) i 1770 (Karolina Majewska urodziła się w Obrynie w lutym 1771).

Nazwę miejscowości, w której przebywała w latach 1768–1770 rodzina Majewskich, znamionuje labilność nie mniejsza niż w przypadku toponimu Obryna. W księdze metryk parafii Mir z lat 1720–1799 posiadłość wymieniona została jedynie 19 razy⁶³, przy czym dwie konstrukcje nazewnicze można scharakteryzować jako dominujące, choć dla różnych przedziałów czasowych. Nazwa w postaci Skiepiowo (6 zapisów) notowana była przede wszystkim w latach dwudziestych XVIII w., natomiast forma Skiepiów (również 6 zapisów) pojawia się przeważnie we wpisach metrykalnych z lat czterdziestych i pięćdziesiątych tego wieku. Począwszy jednak od drugiego okresu nazwa miejscowości jakby wymyka się spod kontroli kościelnych „urzędników stanu cywilnego” i oprócz już przywołanych zdarzają się sporadycznie warianty następujące: Skiepiejów (dwukrotnie), Skiepiejowo, Skilepiów, a także: Rzepiejów, Rzepiówka i Rzepiów. W zacytowanym uprzednio fragmencie *Opisania stanu parafii miejskiej z 1775 r.* widnieje ta ostatnia wersja – Rzepiów, był on wtedy określany jako attynencja miasteczka Turzec⁶⁴. W wieku XIX w. użyciu pozostały nazwy Rzepiejówka (wieś) i Rzepiejowo (folwark)⁶⁵, które z czasem, podobnie jak w przypadku nazwy Obryna, nie oparły się procesowi ujednoczenia toponimicznego, przybierając w XX w. postać: Rzepijowo (wieś i folwark o tej samej nazwie)⁶⁶. Dobra położone były jakieś 2 km na wschód od miasteczka Turzec, przy gościńcu pocztowym wiodącym w kierunku Korelicz.

Mateusz i Anna z Orzeszków Majewscy tylko przez krótki czas przebywali w majątku Skiepiejów/Rzepiów, ale to właśnie tam urodziło się dwoje z czworga ich dzieci, które przetrwały dzieciństwo i dożyły wieku dorosłego. Dokument został odnotowany w księdze chrztów parafii mirskiej, nie jest to wszakże metryka chrztu, lecz jedynie akt uzupełnienia obrzędu chrztu (k. 215), dokonanego znacznie wcześniej⁶⁷.

Z treści zapisu wynika, iż 8 X 1769 ksiądz Antoni Kłoczko przeprowadził w kościele w Mirze ceremonię uzupełniającą (łac. *supplevi*) obrzęd chrztu siostr bliźnia-

⁶³ Ostatni raz miejscowość tę wymieniono w dokumencie w 1779 roku. Mieszkańców wyznania rzymskokatolickiego było niewiele i przebywali oni w majątku czasowo. Wydaje się, iż była to wyłącznie szlachta, choć np. dla wpisów z lat siedemdziesiątych trudno to stwierdzić – z powodu poniechania wyróżników stanowych.

⁶⁴ To przyporządkowanie potwierdza dokument z 1647 r., gdy posiadłość znajdowała się w rękach Krzysztofa Chodkiewicza (zm. 1652), wojewody wileńskiego, który, jako ówczesny właściciel, tak opisywał ten segment swoich dóbr: „majętność [...] ojczysta nazwana Turzec w województwie nowogrodzkim leżąca – dwór, miasteczko z folwarkami do niej z dawna przynależącymi mianowicie Uciecha, Skiepiejowem, Zaniemirzem, Obrynem *alias* Krasnym Stawem, Cebelówką i miasteczkiem Jeremiczem z trzema spichlerzami nad rzeką Niemnem będącymi” (Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów, sygn. 29/630/0/1.26/71, s. 137–138). Skiepjowo w pow. śluckim wskazane w *Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego* (t. 10 <1889>, s. 671) to zupełnie inna miejscowość, niemająca nic wspólnego ani z Majewskimi, ani tym bardziej z matką Mickiewicza.

⁶⁵ Zob. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego*, t. 10, s. 145.

⁶⁶ Zob. *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej*, t. 7, cz. 1, s. 51.

⁶⁷ Wnikliwe uwagi na temat tego typu dokumentów niesie praca G. Rychlik *Data urodzenia Fryderyka Chopina. Ewaluacja źródeł. Analiza informacji*. Konkluzja (Warszawa 2017).

215

Annus Domini 1769.

October.

Michajłowo die 18ta Super baptizatos cumo p̄terito die 18. Junij ex necepitale desola aqua gemellus infantes Filias Legit: Senjuz: nempe Mathee Majewski et Anne, supplevit ceremonias Antonius Kwoerko, quaru line induidit nomen. Barbara. Afitig. Ignatio Korsak et Theresia Woyniłłowiczowa. Alteri nomen Marianna, Afistontowa. Michaelo Wrigodi cum Marianna Juwanowska —

Akt uzupełnienia obrzędu chrztu Barbary i Marianny Majewskich (1769)

czek – Barbary i Marianny Majewskich w obecności świadków (zapewne rodziców chrzestnych, choć tego dokument nie precyzuje). W uroczystości brali udział m.in. przedstawiciele rodzin już tu przywoływanych: Teresa Woyniłłowicz i Michał Wilgocki. Wówczas też zamieszczono odpowiedni wpis w księgach, który stanowi substytut aktu chrztu⁶⁸. Natomiast sam obrzęd chrztu, niepełny, bo dokonany tylko z wody, z pominięciem innych elementów rytualnych, odbył się 18 VI 1768 i został przeprowadzony w warunkach określonych jako konieczne (łac. *ex necessitate*). Takie warunki definiowały przepisy prawa kościelnego, zezwalające na udzielenie dziecku chrztu w miejscu urodzenia – przez księdza, akuszerkę lub inną osobę świecką mającą rozeznanie co do niezbędnych czynności – w związku z zagrożeniem życia dziecka i/lub też trudnymi warunkami atmosferycznymi, uniemożliwiającymi bezpieczne (dla nowo narodzonego) dotarcie do kościoła. Regulacje te dotyczyły miejscowości, na których terenie nie było obiektów sakralnych. Taki chrzest odbywał się natychmiast po porodzie, szczególnie gdy ocena stanu

⁶⁸ Według Rychlik (*ibidem*, s. 45) w praktyce „do księgi chrztów wprowadzano tylko jeden zapis dotyczący albo chrztu z wody, albo uzupełnienia obrzędów i był on uznawany za akt chrztu”. Za dowód, że nie stanowiło to reguły (autorka nie wydaje się tu pryncypialna) mogą posłużyć metryki chrztu/urodzenia Ludwika Spitznagla i jego siostry Klementyny wraz z aktem uzupełniającym oba obrzędy, znajdujące się w księgach parafialnych kościoła św. Jana w Wilnie. Zob. D. Kukuć, *Glosa do biografii Ludwika Spitznagla i rodziny Spitznaglów*. „Ruch Literacki” 2011, z. 3.

noworodka według stosowanego wtedy odpowiednika współczesnej nam skali Apgar była alarmująca. Ponieważ w połowie czerwca nie sposób podejrzewać wpływu pogody (a gdyby nawet, to stanowiłoby to czynnik krótkotrwały i efemeryczny), wydaje się, że przyczyna decyzji o chrzcie z wody obu bliźniaczek mogła leżeć w opinii co do krytycznego stanu zdrowotnego dziewczynek lub ewentualnie jednej z nich. Akt uzupełnienia obrzędu chrztu nic jednak w tym aspekcie nie wnosi. Sam chrzest najprawdopodobniej odbył się bez jakiegokolwiek asysty świadków czy rodziców chrzestnych. Natomiast kontekst tego wydarzenia pozwala na utożsamienie daty chrztu z datą urodzenia. Zatem Barbara i Marianna Majewskie przyszły na świat 18 VI 1768 w miejscowości Skiepiejów (tak w akcie) i tam też zostały ochrzczone.

Perypetie z pożyczka

Przyczyny, dla których Mateusz i Anna z Orzeszków Majewscy przenieśli się do pobliskich dóbr Skiepiejów/Rzepiów, musiały wygasnąć, skoro ostatecznie z dzieci notowane w księgach kościoła mirskiego – Karolina Majewska – urodziło się w Obrynie (1771). Właściciel dóbr, Antoni Woyniłłowicz, będąc w bardzo trudnej sytuacji finansowej, zdecydował się w kwietniu 1771 na zaciągnięcie pożyczki również u, nie najlepiej przecież sytuowanego, dziadka poety. W Archiwum Młynowskim Chodkiewiczów zachowało się jedynie poświadczenie przyjętego zobowiązania o treści następującej:

Ustnie i oczywisto proszony pieczętarz od W Imć Pana Antoniego Woyniłłowicza, rotmistrza w[ojewództwa nowogr[odzkiego] do tego dobrowolnego obligacyjnego zapisu na sumę ręką daną złotych polskich 61 *currentis*⁶⁹ moneta z terminem oddania w roku 1772 w dzień świętego Jerzego święta rzymskiego mi[esi]s[ia]ca ap[ry]la, dnia 23 przypadającym W Imć Panu Mateuszowi Majewskiemu danego podług prawa, podpisuje się Leon Krzycki⁷⁰.

Antoni Woyniłłowicz i jego rodzeństwo odziedziczyli po swojej babce, Katarzynie z Kondratowiczów 1 voto Mirskiej, 2 voto Szylingowej, mocno już zadłużone majątki. Jak widać, wpadłszy w pułapkę zadłużenia, nie potrafili poradzić sobie ze scedowanymi wraz ze spadkiem zobowiązaniami. Sytuacja z rodziną Majewskich pokazuje, że nie stronili nawet od drobnych (na tle pozyskiwanych innych pożyczek) kwot. Ich położenie prawne skomplikowało się z początkiem lat siedemdziesiątych XVIII wieku. Sprzedawszy swe dobra na Nowogródczyźnie Janowi Mikołajowi Chodkiewiczowi, staroście żmudzkiemu, zwlekali ze spłatą grona wierzycieli, w tym małżeństwa Wołk-Łaniewskich, którym musieli wcześniej obiecywać pozyskanie Obryny na własność. Antoni Woyniłłowicz poddany został procesom sądowym, na które ponoć się nie stawiał, z groźnie wyglądającymi wyrokami infamii *ex personali* i wolnego aresztowania zasądzonych należności na dobrach. Symboliczny gest Majewskich motywowany był zapewne więzami rodzinnymi i dobrymi stosunkami

⁶⁹ *currens, currentis* (łac.) – biegnący, bieżący.

⁷⁰ Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów, sygn. 29/630/0/1.44/326, s. 61. Data wystawienia dokumentu (tylko rok) widnieje u góry strony. Na rewersie natomiast zapisano podstawowe dane: „1771: Majewskiego oblig z terminem oddania w r. 1772 apr. 23 dnia, zł 61”. Pod spodem zanotowano zaszerogowanie kancelaryjne dokumentu.

z właścicielem majątku, na którego terenie zamieszkiwali przecież od lat. K a z i m i e r z Orzeszko również należał do grona wierzycieli. W celu odzyskania powierzonych sum wszczął procesy z Antonim Woyniłłowiczem jako właścicielem, Władysławem Wołk-Łaniewskim jako posesorem, a w końcu i z nowym posiadaczem Obryny – Janem Mikołajem Chodkiewiczem⁷¹. Ostatecznie zarówno dla K a z i m i e r z a Orzeszki, jak i dla Mateusza Majewskiego sprawa zakończyła się w 1774 r. w kancelarii starosty żmudzkiego, z której pochodzi następujący dokument:

Niżej na podpisaniu się wyrażony zeznaje niniejszym kwitacyjnym zapisem skarbowi JW. Chodkiewicza, starosty żmudzkiego, danym na to, iż Ja mając sumy: jedną w starej monecie 1546 zł, drugą w kursie {...} zł 61 i pierwszą z nich z terminem do oddania w roku 1769, dnia 23 apryla, a drugą za {...} od Imć Pana Mateusza Majewskiego z terminem do oddania w roku 1772 od W Imć Pana Antoniego Woyniłłowicza, rotmistrza nowogrodzkiego obligacyjnymi zapisami z listami na przyznanie ujawnione, a po przyjacielsku umiarkowanie z zaległą prowizją do 2300 zł wyrachowane i do zapłacenia ze skarbu JW. Starosty Żmudzkiego od rzeczzonego W Imci Pana Rotmistrza Nowogrodzkiego przekazane. Gdy za tym do potrącenia przyjętym przekazem nie tylko wyrażoną sumę 2300 zł, ale nadto *ad valorem* starej monety na 154 zł {...nując} monetą {...} osobliwe 90 zł, w sumę zaś złączywszy 2390 zł ze skarbu JW. Starosty Żmudzkiego wypłacone zupełnie odebrałem, wracając wyrażone obliż z relacjami i dekretami. Tak skarb JW Starosty Żmudzkiego względem uspokojenia Siebie, jako też W Imć Pana Antoniego Woyniłłowicza względem procederu prawnego zupełnie sumituję⁷².

Działo się w Turcu 13 kwietnia 1774.
K a z i m i e r z Orzeszko, woj. mieln.⁷³

To wydarzenie musiało definitywnie wygasić związki Majewskich i Orzeszków z dobrami Obryna. Na obecnym etapie ustaleń rok 1774 można przyjąć jako graniczny, choć Majewscy opuścili nadniemeński majątek już nie Woyniłłowicza, ale Chodkiewicza prawdopodobnie wcześniej⁷⁴. Tak zakończył się okres obryński w historii rodziny Mateusza i A n n y z Orzeszków Majewskich i zaczął zapewne – czombrowski.

O ile życie i działalność Adama Mickiewicza zostały rozpoznane dość dokładnie, miejscami nawet bardzo szczegółowo, skutkując ogromnym zasobem poznawczym, uzupełnianym staraniem kolejnych pokoleń badaczy, o tyle wiedza dotycząca przodków i krewnych poety wygląda na tym tle niezwykle skromnie. Dlatego nie dziwi entuzjazm badaczy wobec nowych ustaleń na polu genealogii, tym bardziej gdy przeczą one rozpowszechnionym fałszywym mniemaniom i mylnym tropom pozostawionym nawet przez samego Mickiewicza⁷⁵. I choć zaprezentowane w niniejszym artykule ustalenia nie mają tego waloru co przywoływany tekst Sergiusza Rybczonka, kończący spór o pochodzenie poety, to mogą stać się bazą do dalszych dociekań w kwestii prawdziwego rodowodu autora *Pana Tadeusza*. Zarazem poszerzają ustalenia o kolejną gałąź przodków po kadzieli. Informacje uzyskane w trakcie

⁷¹ Zob. Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów, sygn. 29/630/0/1.44/326, s. 63–66.

⁷² sumitować – dawn.: tłumaczyć, usprawiedliwiać.

⁷³ Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów, sygn. 29/630/0/1.44/326, s. 69.

⁷⁴ Odnalezienie aktów chrztu kolejnych potomków Mateusza i A n n y Majewskich pozwoli, być może, nieco skorygować przyjętą datę.

⁷⁵ Zob. np. J. Odrowąż-Pieniążek, A jednak „Z matki Polki...” *Genealogia Mickiewicza bez niedomówień*. „Rzeczpospolita” 2000, nr 30.

kwerend w księgach metrykalnych parafii mirskiej na razie nieszczególnie układają się w całość korespondującą z ustaleniami Uruskiego zebranych w kompendium heraldycznym *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, choć, jak się wydaje, niewykluczone, że zarysowują się miejsca wspólne. Takimi punktami zgodności z zaprezentowanymi wynikami kwerend mogą być osoby Marka Kazimierza i/lub Jana Orzeszków, sędziów ziemskich mielnickich. Jest to jednak kwestia marginalna wobec wciąż pojawiających się nowych rozpoznań dotyczących faktycznych przodków naszego wieszca. Wygląda na to, że Orzeszkowie byli najlepiej sytuowaną rodziną w panteonie antenatów Mickiewicza, prawdopodobnie znacznie lepiej niż rodzina Pękalskich⁷⁶. To oczywiście tłumaczy wykorzystanie ich nazwiska w rękopisie *Pana Tadeusza*. Opowieści rodzinne snute wieczorami małemu Adamowi i jego braciom uwzględniały zapewne potencjał majątkowy rodu Orzeszków, który jak echo dawnych anegdot trafił po latach na łamy poematu w postaci figury zamku Horeszków. Nie znaczy to oczywiście, że jakiś zamek do tej linii rodowej przynależał, a przedstawione ustalenia, jak dotąd, niczego takiego nie sugerują. Natomiast fizyczna obecność przedstawicieli rodziny Orzeszków w Obyrnie pozwala, być może, zaliczyć to miejsce w poczet prawdopodobnych lokalizacji stanowiących prefigurację Soplicowa i zamku Horeszków. Bliskość dwóch dworów w Obyrnie: starego i nowego, mogła zostać odzwierciedlona w nienaturalnym, z punktu widzenia topograficznego rozmieszczenia siedzib szlacheckich, układzie przestrzennym *Pana Tadeusza*: dwór–zamek. Niewykluczone, że w tym skromnym zakresie i majątek Obyrna miał swój inspirujący wkład w koncepcję usytuowania kluczowych obiektów w przestrzeni poematu.

2019–2021

Abstract

DARIUSZ KUKUĆ Łódź
ORCID: 0000-0003-4394-6915

ADAM MICKIEWICZ'S ANCESTORS—ANNA MAJEWSKA, NÉE ORZESZKO

While Adam Mickiewicz's life has been closely examined, sometimes even scrupulously, the knowledge about the poet's ancestors and relatives is scanty. This refers to, *inter alia*, the Orzeszko family, from which the poet's grandmother—Anna Majewska, *née* Orzeszko—descends. The paper presents, as based on information included in documents, the ancestral relations of this particular line of Mickiewicz's family, and the situation of Mateusz and Anna Majewscy before their settlement on the property in Czombrów.

⁷⁶ Zob. hasło J. M. Rymkiewicza *Mickiewicz Jakub* (w: *Mickiewicz. Encyklopedia*, s. 302–304).